

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 12 april 1940 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 16 februari 1940 dagtecknad proposition, nr 93, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning).

I samband med berörda proposition har utskottet till behandling förehäft tio i anledning av densamma väckta motioner, nämligen motionerna

inom första kammaren

- nr 148 av herr *Johan Nilsson* i Malmö,
- » 150 » » *Herlitz*,
- » 152 » » *Elof Andersson m. fl.*,
- » 153 » » *Persson m. fl.* ävensom
- » 161 » » *Holmström* samt

inom andra kammaren

- nr 206 av herr *Österström m. fl.*,
- » 207 » » *Pettersson* i Norregård *m. fl.*,
- » 208 » » *Lindberg* i Umeå *m. fl.*,
- » 213 » herrar *Mårtensson* och *Andersson* i Mölndal, ävensom
- » 214 » herr *Magnusson* i Näsvisen *m. fl.*

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande i samband med utskottets yttrande i de delar, som motionerna avse.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, vilka motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i den följande framställningen, hänvisa till propositionen och motionerna.

Med stöd av Kungl. Maj:ts den 24 februari 1939 givna bemyndigande har chefen för försvarsdepartementet tillkallat utredningsmän att biträda med utredning angående vissa frågor rörande den sociala försvarsberedskapen. Utredningsmännen, vilka antagit benämningen *sociala försvarsberedskapskommittén*, hava den 3 september 1939 avgivit betänkande (statens off. utredn. 1939: 26) med förslag, bland andra, till lag om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (familjebidragslag) och till förordning med närmare bestämmelser angående tillämpning av familjebidragslagen (familjebidragsförordning). Över kommitténs förslag till familjebidragslag och familjebidragsförordning hava utlåtanden och yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter, sammanslutningar och kommunala organ. Därefter har kommitténs förslag till familjebidragslag överarbetats inom försvarsdepartementet, vilken överarbetning lett till upprättandet av nu framlagda förslag till krigsfamiljebidragsförordning.

Utskottet övergår nu till att lämna en redogörelse för de olika hithörande spörsmålen, därvid utskottet kommer att följa den indelning av ämnet, som iakttagits i propositionen.

Gällande bestämmelser om familjeunderstöd.

Enligt förordningen den 13 augusti 1914 (nr 134) om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar, erhåller under den tid, värnpliktig är inkallad till *tjänstgöring för rikets försvar* eller efter fredstjänstgöringstidens slut kvarhållas för sådant ändamål, den värnpliktiges familj understöd av statsmedel. I en tillämpningskungörelse till nämnda förordning, utfärdad den 14 augusti 1914 (nr 138), stadgas, att pensionsstyrelsen och pensionsnämndernas ordförande handlägga frågor om familjeunderstöd. Dessa författningar ha — ehuru icke direkt upphävda — ej tillämpats under nu anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering.

I *fredstid* utgå familjeunderstöd enligt förordningen den 12 juni 1931 (nr 257) om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd). Enligt 1 § i denna förordning kunna värnpliktigs hustru och barn för tid, varunder den värnpliktige fullgör honom åliggande tjänstgöring, erhålla familjeunderstöd. Såsom allmän regel gäller, att understödets utgående är gjort beroende av att vid den prövning, som skall föregå beslut om understöds utbetalande, skall ha konstaterats, att understödet är nödvändigt för anförvanternas uppehälle under familjeförsörjarens tjänstetid. För understödets utgående har emellertid även uppställts det villkoret, att vid nämnda behovsprövning icke befunnits uppenbart, att behovet icke föranledes av värnpliktstjänstgöringen.

Tillämpningsföreskrifter till familjeunderstödsförordningen äro givna i kungörelsen den 19 juni 1931 (nr 259) angående tillämpning av förordningen den 12 juni 1931 (nr 257) om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd). Enligt denna göres ansökan om understöd av den värnpliktige själv eller hans hustru eller av förmyndare eller barnavårdsman

för hans barn. Beslut om understöd fattas av vederbörande länsstyrelse. Understödet utbetalas direkt till familjen genom den värnpliktiges chef eller befälhavare. Kostnaderna bestridas helt av statsmedel.

Genom kungörelsen den 8 september 1939 (nr 642) om tillämpning vid förstärkt försvarsberedskap och mobilisering av förordningen den 12 juni 1931 (nr 257) om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) m. m. ha bestämmelserna i 1931 års förordning med vissa ändringar gjorts tillämpliga jämväl i fråga om sådana värnpliktiga, vilka vid förstärkt försvarsberedskap och mobilisering inkallas till tjänstgöring jämlikt § 27 mom. 2 a, § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen (inkallelse till beredskapsövning eller då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver). Genom ytterligare en kungörelse den 27 oktober 1939 (nr 793) har förstnämnda kungörelse underkastats vissa ändringar. De bestämmelser, som sålunda gälla för de till förstärkt försvarsberedskap inkallade, skilja sig från stadgandena i 1931 års förordning bland annat därutinnan, att understödsbeloppen höjts och att ett särskilt bostadsbidrag införts. Understödet utgår enligt den förhöjda taxan med följande belopp per dag:

till arbetsför hustru	kr. 1: —
» » » och ett barn under 16 år	» 2: 25
» » » » två barn under 16 år	» 3: —
» mindre arbetsför hustru	» 2: —
» » » » och ett barn under 16 år	» 2: 75
» » » » » två barn under 16 år	» 3: 50
» ett barn under 16 år, om fadern är änkring eller fränskild	» 2: 25
» två barn under 16 år, om fadern är änkring eller fränskild	» 3: —

För varje barn under 16 år utöver två ökas understödet med 50 öre.

Bostadsbidraget är så konstruerat, att detsamma alltid utgår i de fall, då sökanden finnes berättigad till familjeunderstöd. Bidraget är dyrortsgraderat enligt den för folkpensioneringen gällande dyrortsindelningen samt utgår per dag i ortsgrupp 1 med 75 öre, i ortsgrupp 2 med 1 krona 15 öre och i ortsgrupp 3 med 1 krona 50 öre.

Genom den förut nämnda kungörelsen nr 642 förklarades vidare, att i fråga om villkoren för åtnjutande av understöd och bostadsbidrag i tillämpliga delar skulle gälla bestämmelserna i kungörelsen den 19 juni 1931 (nr 259) angående tillämpning av förordningen den 12 juni 1931, dock med iakttagande bland annat därav, att vid prövning av fråga, huruvida understöd skulle utgå, hänsyn allenast finge tagas till den värnpliktiges, hans hustrus och hans barns under 16 år inkomst under den tid tjänstgöringen påginge. I kungörelsen nr 793 har med ändring av tidigare meddelad bestämmelse föreskrivits, att understöd och bidrag utbetalas vid mitten och vid slutet av varje kalendermånad.

I detta sammanhang må nämnas, att 1914 års bestämmelser om familjeunderstöd vid tjänstgöring för rikets försvar utsattes för stark kritik i *statens*

krigsberedskapskommissions betänkande, del V (1917), däri kommissionen uppdrog riktlinjer för det offentliga understödsväsendet vid krig och även framlade vissa författningsförslag.

Krigsberedskapskommissionen har i sitt betänkande framlagt förslag till ett enhetligt system av *krigsunderstöd*, enligt vilket till arbetslösa skulle utgå *arbetslöshetsunderstöd* och till mobiliserades familjer *mobiliseringsunderstöd*. Kommissionen har därjämte utarbetat förslag till ytterligare en understödsform, nämligen hyresunderstöd. Denna skulle huvudsakligen vara av kommunal karaktär samt fakultativ.

En utförligare redogörelse för krigsberedskapskommissionens förslag lämnas i sociala försvarsberedskapskommitténs betänkande, del I, till vilket utskottet i detta sammanhang hänvisar.

Allmän motivering.

Allmänna synpunkter.

Genom *krigsavlöningsreglementet* meddelas bestämmelser om de värnpliktigas avlöning vid mobilisering. Det har förutsatts, att reglementet skall kunna göras — åtminstone delvis — tillämpligt även under förstärkt försvarsberedskap. Enligt krigsavlöningsreglementet erhålla de värnpliktiga krigslön i stället för det under fredstid utgående penningbidraget. För meniga och befäl inom den lägsta befälsgraden utgöres krigslönen endast av terminslön, vilken utbetalas å tjänstgöringsorten och är avsedd för fyllande av sådana smärre behov som ej tillgodoses in natura. För övrigt värnpliktigt befäl utgår, förutom terminslön, månadslön med olika belopp, beroende på tjänsteställningen. Månadslönen, som insättes å vederbörandes konto i hemorten, är avsedd att vara en särskild gottgörelse för det med befälsställningen förenade större ansvaret. I motiven till det av försvarsväsendets lönenämnd utarbetade förslaget till krigsavlöningsreglemente har framhållits, att beträffande värnpliktiga kompletterande bestämmelser erfordrades om bidrag till de värnpliktiga familjer.

I *kommittédirektiven för sociala försvarsberedskapskommittén* — i det följande benämnd kommittén — har, med beaktande av vad statens krigsberedskapskommission i sitt förut nämnda betänkande, del V, anfört rörande arbetsmarknaden vid krig, framhållits det nära samband, som råder mellan familjebidrag åt värnpliktiga och arbetslöshetshjälp. Vidare har i direktiven anförts bland annat följande:

Krigsberedskapskommissionens förslag beträffande familjebidrag bygger helt på understödsprincipen: den tanken, att en värnpliktig genom sitt arbete för försvaret skulle beredas en sådan förtjänst, att familjebidrag skulle kunna utgå därur, har icke kommit till något uttryck i förslaget. Det kan emellertid ifrågasättas, om det icke skulle vara ur psykologisk synpunkt värdefullt, att de s. k. mobiliseringsunderstöden finge — åtminstone i viss mån — karaktären av en familjelön, som icke helt utginge efter behovssynpunkt utan i någon mån innefattade ett vederlag för de uppoffringar, som staten kräver av familjeförsörjaren. Härvid måste dock tillses, att ifrågavarande bidrag icke komma

att verka hindrande på tillgodoseendet av näringslivets behov av arbetskraft. Dyligt bidrag torde därför icke, eller åtminstone endast i mycket reducerad omfattning, böra tilldelas den, som kan erhålla lämpligt avlönat arbete. Ett nära samband torde följaktligen finnas — såsom även krigsberedskapskommissionen påvisat — mellan familjebidragen och arbetsförmedlingen. Familjebidragens närmare utformning och deras infogande i ett enhetligt system för den sociala omvårdnaden av de av krigets ekonomiska verkningar drabbade, torde böra göras till föremål för närmare utredning. Vid avvägandet av familjeunderstödens belopp torde hänsyn böra tagas såväl till den krigslön, som skall utbetalas till meniga värnpliktiga, som till de löner, vilka kunna beräknas utgå för arbeten inom krigsindustrien. Såsom ett önskemål torde böra uppställas, att sammanlagda inkomsten för en familj av genomsnittlig storlek icke kommer att ställa sig påtagligt lägre, om familjeförsörjaren tjänstgör vid fronten än om han arbetar inom näringslivet.

I fråga om de allmänna principerna för familjebidragets bestämmande har *kommittén* anfört bland annat följande:

Ur statsekonomisk synpunkt är det givetvis ett väsentligt intresse, att kostnaderna för familjebidragen i möjligaste mån begränsas. Statsintresset kan dock ej inskränkas till enbart de ekonomiska synpunkterna. Skall vårt folk kunna bevara sin moraliska kraft och sin vilja att hävda sitt nationella oberoende under de påfrestningar, ett krig eller en svårartad neutralitetskris innebära, måste det sörjas för sådana bidrag till inkallade värnpliktigas anförvanter, att icke deras börda i förhållande till övriga medborgares ter sig oskäligen. Ett förbiseende av denna synpunkt kan hava ödesdigra konsekvenser både för andan inom krigsmakten och stämningen i hemorten. Det ligger sålunda i statens intresse i minst lika hög grad som i de värnpliktigas och deras familjers, att familjebidragen icke utmätas med för stor njugethet och efter principer, som verka stötande. Ehuru statsfinansiella skäl tala för att bidrag endast böra utgå, då verkligt behov därav föreligger, kunna sålunda — såsom i kommittédirektiven framhållits — skäl anföras för att betrakta bidragen såsom ett vederlag för det för staten nödvändiga och betydelsefulla arbete, som den värnpliktige under mobilisering eller försvarsberedskap utför. Den förra synpunkten pekar hän mot ett understödssystem, den senare mot ett lönesystem. *Kommittén* har trott sig finna en utväg att i viss mån tillgodose båda synpunkterna genom att för de familjemedlemmar — den värnpliktiges hustru samt barn och adoptivbarn under sexton år — mot vilka den värnpliktige i första hand kan anses försörjningsskyldig, låta familjebidraget utgå med visst grundbelopp utan behovsprövning, medan för det bidrag, som därutöver kan ifrågakomma, föreskrivits en prövning av behovet.

För familjebidragets konstruktion enligt *kommitténs* förslag skall närmare redogöras i annat sammanhang. Här må emellertid förutskickas, att *kommittén* förordat tre särskilda bidragsformer: familjepening, avsedd för tryggnad av familjens livsuppehälle, hyresbidrag, för tillgodoseende av bostadsbehovet, och näringsbidrag, för anställande hos näringsidkare av arbetskraft för verksamhetens upprätthållande. Samtliga bidragsformer förutsätta behovsprövning, dock att av familjepeningen visst grundbelopp skulle utgå till förut nämnda familjemedlemmar utan behovsprövning. Den som tillerkänts näringsbidrag skulle ej äga åtnjuta annat familjebidrag än familjepeningens grundbelopp. Vidare må nämnas, att behovsprövningen föreslås skola verkställas av kommunala organ, vilka även skulle utbetala bidragen, samt att kostnaderna för bidragen i huvudsak skulle bestridas av staten men att någon del därav skulle stanna å vederbörande kommun.

Efter redogörelse för de över förslaget avgivna yttrandena (sid. 17—19 i propositionen) har föredragande departementschefen, statsrådet Sköld, anfört följande:

För egen del får jag framhålla, att därest familjebidragen skola kunna utgå med sådana belopp att det med bidragen avsedda syftet uppnås, lär det av statsfinansiella hänsyn vara ofrånkomligt med en viss differentiering av bidragen allt efter hjälpbehovet. Jag anser mig därför kunna godtaga de avsteg från familjelönsprincipen, som kommittéförslaget innebär. En konsekvent tillämpning av denna princip är för övrigt ej möjlig redan av den anledningen, att, såsom jag också påpekade i kommittédirektiven, familjebidragen icke böra få verka hindrande på tillgodoseendet av näringslivets behov av arbetskraft. En prövning måste alltså kunna ske, huruvida såsom villkor för erhållande av familjebidrag skyldighet för familjemedlem bör föreskrivas att antaga lämpligt arbete.

För vinnande av tillräcklig smidighet och snabbhet i tillämpningen synes det ofrånkomligt, att denna prövning liksom också utbetalningen verkställas av kommunala myndigheter. Härigenom blir det tekniskt sett möjligt att, om så skulle vara önskvärt, tillämpa en fullt genomförd behovsprövning med uteslutande helt av familjelönsprincipen ur systemet. Uppenbarligen skulle i så fall det allmännas utgifter för familjebidragen kunna begränsas. Å andra sidan torde den kommunala prövningen medföra en viss ojämnhet såväl i bedömningen av bidragsbehovet som också vid utmätandet av de särskilda bidragen, något som givetvis lätt kunde leda till ett berättigat missnöje. Sannolikt skulle denna ojämnhet i hög grad minskas, om såsom kommittén förslår en viss del av familjebidraget för den trängre familjekretsen finge utgå utan egentlig behovsprövning, medan i övrigt dylik prövning skulle äga rum. Härmed följer även den praktiska fördelen, att någon hjälp omedelbart utan ingående prövning kan lämnas den inkallades familj.

Såsom framhållits i ett par yttranden verkar den av kommittén föreslagna behovsprövningen på sådant sätt, att för arbetsgivaren praktiskt taget omöjliggöres att lämna någon hjälp utöver familjebidraget, med mindre arbetsgivaren helt övertager en försörjningsplikt, som det rätteligen borde åligga staten att fullgöra. Nu anmärkta olägenhet torde kunna väsentligen mildras genom ett stadgande, att vid behovsprövningen hänsyn ej skall tagas till viss del av den civila lönen. Huruvida och i vad mån ett sådant undantag bör stadgas torde vara i viss mån beroende av arbetsmarknadsförhållanden, och ett stadgande i ämnet i den föreslagna författningen torde därför endast böra innehålla ett bemyndigande för Konungen att utfärda föreskrift i angivna hänseende. Med denna modifikation är jag beredd att i princip biträda kommitténs förslag beträffande behovsprövningen.

I *motionen I: 148* av herr Johan Nilsson i Malmö har, bland annat, hemställts, att familjebidraget bör tilldelas de värnpliktigas familjer utan prövning av behovet.

I de likalydande *motionerna I: 152* av herr Elof Andersson m. fl. och *II: 206* av herr Österström m. fl. har hemställts, att familjepening skall med de i propositionen angivna maximibeloppen utgå utan behovsprövning till en var för krigstjänstgöring inkallad medborgare, som enligt de i propositionen angivna allmänna grunderna därav bör komma i åtnjutande.

I *motionen II: 214* av herr Magnusson i Näsviken m. fl. hemställs om sådan ändring i propositionen, att behovsprövningen göres generell.

I motionen II: 208 av herr Lindberg i Umeå m. fl. har — i anslutning till 16 § i förslaget till förordning — framställts yrkande, att nämnda paragraf, avseende skyldighet att söka arbete, måtte helt utgå ur förordningen.

Det nu föreliggande förslaget till krigsfamiljebidragsförordning utgör ett komplement till krigsavlöningsreglementet. Den synpunkten har också framhållits såväl av sociala försvarsberedskapskommittén som av departementschefen, att familjebidraget vore att anse såsom ett vederlag för det för staten betydelsefulla arbete, som den till förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering inkallade värnpliktige utförde i statens tjänst, med andra ord såsom ett slags familjelön. Å andra sidan har framhållits, att såväl statsekonomiska skäl som önskvärheten av att icke från arbetsmarknaden undandraga för produktionens tryggande behövlige arbetskraft gjorde en behovsprövning erforderlig. Såsom en kompromiss mellan dessa båda motsatta synpunkter har framgått det i propositionen upptagna förslaget, att av familjepeningen ett visst grundbelopp skulle för den värnpliktiges hustru samt barn och adoptivbarn under 16 år utgå utan behovsprövning, medan familjebidraget i övrigt skulle utgå efter prövning av behovet.

I likhet med de motionärer, som yrkat, att familjepeningen skall utgå utan behovsprövning, finner utskottet önskvärt, att större utrymme beredes åt löneprincipen vid bidragens bestämmande. Emellertid synes det utskottet knappast tillrådigt att frångå behovsprövningen, då fråga är om andra familjemedlemmar än dem, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle vara berättigade till grundbelopp. Med hänsyn till det anförda anser sig utskottet böra såtillvida tillstyrka bifall till motionerna I: 148 samt I: 152 och II: 206 i denna del, att utskottet förordar, att familjepening till den värnpliktiges hustru samt barn och adoptivbarn under 16 år utgår utan behovsprövning. Genom bifall till detta utskottets förslag skulle den stora praktiska fördelen vinnas, att familjepeningen i sin helhet kunde omedelbart utbetalas till den värnpliktiges närmaste utan avvaktande av den undersökning av den värnpliktiges ekonomiska förhållanden, som behovsprövningen måste föranleda. I följd av den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit i fråga om behovsprövningen, får utskottet avstyrka det i motionen II: 214 framställda yrkandet, att behovsprövningen göres generell.

I fråga om den del av familjebidraget, som utgår efter behovsprövning, vill utskottet ytterligare framhålla, att även om kravet på nödig sparsamhet med allmänna medel här icke kan undgå att göra sig gällande, behovsprövningen dock måste ske med beaktande därav, att familjebidraget i sin helhet bör anses såsom en lön åt den värnpliktige, låt vara att denna utmätes efter behovet. I sådana fall, då en familj, som berövats sina inkomster, har att vidkännas utgifter för bostad, torde således som regel bostadsbidrag böra utgå, förutsatt givetvis, att den värnpliktiges och de hemmavarandes inkomster icke härigenom bli högre än deras sammanlagda normala inkomst före inkallelsen.

Vad beträffar det i motionen II: 208 framställda yrkandet, att 16 § i förordningsförslaget, avseende skyldighet att söka arbete, skulle utgå ur förord-

ningen, vill utskottet framhålla, att bestämmelserna i nämnda paragraf torde kunna bli av stor betydelse, därest det gäller att i ett kritiskt läge tillvarata hela landets arbetskraft. Då stadgandet för sin tillämpning förutsätter ett särskilt beslut av Kungl. Maj:t, lär man kunna utgå ifrån, att det icke kommer till användning utan vägande skäl. Utskottet får alltså avstyrka ifrågavarande motion i förevarande del.

Familjebidragets konstruktion.

Såsom nämnt föreslår kommittén tre särskilda former för familjebidrag: familjepening, hyresbidrag och näringsbidrag. Därjämte innehåller förslaget vissa bestämmelser i fråga om sjukvård åt värnpliktigas familjemedlemmar. En av kommitténs ledamöter, direktören A. T. N. Gabrielson, har förklarat sig icke kunna biträda kommitténs förslag såvitt angår näringsbidraget.

Kommittén har ansett det vara riktigtast att betrakta familjebidraget såsom en *den värnpliktige* tillkommande förmån. Härigenom markerades, i den mån löneprincipen tillämpades, att det vore fråga om ett av den värnpliktige intjänat belopp. Nämnda betraktelsesätt borde icke utesluta, att, såsom syntes lämpligast, vederbörande familjemedlem eller ställföreträdare för denne tillerkändes en självständig rätt att lyfta bidraget.

Familjepeningen utgår enligt förslaget efter dyrortsgradering, därvid den för folkpensioneringen gällande indelningen i tre särskilda ortsgrupper skall äga tillämpning. Familjepeningen fastställes särskilt för varje familjemedlem. De föreslagna för dag utgående bidragsbeloppen utgöra i respektive ortsgrupper för hustru (annan familjemedlem över 16 år, som förestår den värnpliktiges hem) 1: 75, 2: — och 2: 25 kronor samt eljest, om familjemedlemmen uppnått 16 års ålder, 1: —, 1: 25 och 1: 50 kronor och för barn under nämnda ålder 0: 70, 0: 80 och 0: 90 kronor. Grundbeloppet är enligt förslaget icke dyrortsgraderat samt utgör för hustru en krona och för varje barn eller adoptivbarn under sexton år 40 öre.

Vad beträffar frågan om en lokal differentiering av familjepeningen har kommittén anfört, att vid kommitténs överläggningar ifrågasatts, huruvida förekomsten av särskilda hyresbidrag vore tillfyllest för att onödiggöra en sådan differentiering. Särskilt med tanke på den under senare år pågående utjämningen av livsmedelskostnaderna mellan land och stad hade det sålunda varit under övervägande att för hela landet enhetligt fixera de högsta belopp, varmed familjepeningen skulle utgå; likaledes hade det anförts, att differenserna i levnadskostnaderna mellan stad och land avspeglade en differens i levnadsstandard, vilken sociallagstiftningen ej borde i sin mån medverka till att konservera. Vid sina överväganden på denna punkt hade kommittén ansett sig kunna fastslå, att till grund för statsmakternas nuvarande dyrortsgraderingar icke enbart låge beräknad skillnad i bostadskostnaderna. Med utgångspunkt från de i betänkandet anförda synpunkterna har kommittén i fråga om dyrortsgradering ej ansett sig kunna göra annat än stanna för att vid normerandet av familjepeningen följa samma principer, som statsmak-

terna vid annan sociallagstiftning och vid löne regleringar under senare år tillämpat, d. v. s. att även införa en viss ortsdifferentiering av familjepeningen. Med den uppfattning, kommittén sålunda tillkännagivit, låge det i sakens natur, att kommittén förutsatte, att dyrortsgraderingen underkastades revision i den mån levnadskostnadernas utjämning fortskrede eller statsmakterna uppställde nya principer för dyrortsgradering. Vidare har kommittén anfört:

Vad dyrortsgraderingen ytterligare beträffar, har kommittén funnit det önskvärt att anknyta denna till någon av nu tillämpade dyrortsgraderingar. Valet har därvid stått mellan löne reglementenas, arbetslöshetskommissionens och folkpensioneringens graderingar. Den förstnämnda löneskalan inkluderar — i motsats till familjepeningen — såväl hyres- som andra levnadskostnader. Arbetslöshetskommissionens gradering återigen tar ensidigt sikte på grovarbetarlönernas differentiering på olika orter och är för övrigt, åtminstone för närvarande, icke genomförd för hela landet. Med sina talrika ortsgrupper erbjuda bägge dessa graderingssystem en vida mera omfattande uppdelning än som för familjepeningens vidkommande och med hänsyn till dess relativt lilla latitud kräves. Ej heller folkpensioneringsgraderingen kan ur här angivna synpunkter anses invändningsfri; även den har baserats på sammanläggning av hyres- och andra levnadskostnader, och dess till tio år fixerade giltighetstid förutsätter dessutom en stabilitet i levnadskostnadsdifferenserna, som under en kris eller ett krig måhända kan förbytas i snabba prisförskjutningar mellan orterna.

Kommittén har emellertid, åtminstone som ett provisorium, funnit folkpensioneringens gradering vara att föredraga, företrädesvis av följande skäl. Denna gradering kan omedelbart automatiskt tillämpas och utmärker sig i övrigt för den största enkelheten och den minst söndersplittrande uppdelningen av sammanhängande bygder. Eftersom såväl familjepeningens maximum som hyresbidrag blott skola utgå efter prövat behov, icke såsom i folkpensioneringen enligt fixerade taxor, behöver den omständigheten, att folkpensioneringsgraderingen även inkluderar hyresbeloppet, icke hindra sådan individuell tillämpning av förevarande lag, att en rättvis avvägning göres mellan olika orter. Och skulle under en kris eller ett krig skillnaderna i levnadskostnaderna förskjutas mellan olika orter, bleve en del folkpensionärer lika lidande därav som en del värnpliktigas familjer, något som i sin tur helt visst måste tvinga statsmakterna att i en eller annan form åtminstone provisoriskt justera denna ortsindelning.

Hyresbidraget är enligt kommitténs förslag avsett att utgå endast i den mån familjepeningen ej förslår till bostadskostnaden. Bidraget är avsett icke blott för hyra utan även för bestridande av ränta och amortering å lån för bostadens anskaffande eller kostnad för fullgörande av förpliktelser mot bostadsrättsförening. Även värmekostnad och flyttningkostnad täckas av bidraget. Något särskilt maximibelopp har ej angivits för bidraget; däremot föreslås, att bidrag för förhyrd bostad icke skall få överstiga beloppet av den hyra som vid inställelsen varit avtalad. Då kommittén ansett det tvivelaktigt, om hyresbidrag över huvud böra utgå vid kortare inkallelser, har Kungl. Maj:t enligt förslaget beretts möjlighet att stadga, att bestämmelserna om dylikt bidrag ej skola tillämpas. I anslutning till de föreslagna bestämmelserna om hyresbidrag har kommittén framlagt förslag till särskilda föreskrifter an-

gående uppsägning m. m., vilka innefatta modifikationer i gällande hyreslagstiftning.

Näringsbidrag föreslås skola kunna tillerkännas värnpliktiga, vilka driva näring eller rörelse, för anställande av arbetskraft för verksamhetens upprätthållande. Enligt kommitténs förslag skulle bidragets maximum per månad utgöra 200 kronor eller, om verksamhetens upprätthållande vore av särskild betydelse för det allmänna, 300 kronor. Bestämmelserna om näringsbidrag föreslås skola bli tillämpliga först efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t.

Beträffande såväl hyresbidrag som näringsbidrag föreslår kommittén, att bidrag i vissa fall skall kunna utgå till *icke familjeförsörjare*.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna om *sjukvård* åt värnpliktigas familjer innebära en hänvisning till vad som gäller enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna. Därjämte föreskrives, att sjukvård, som meddelats enligt dessa lagar, ej må, såvitt angår den värnpliktiges och hans familjs rätt, återkrävas eller hänföras till fattigvård. Slutligen tillkommer det enligt förslaget Konungen att med avseende å omfattningen av beslutad inkallelse förordna om statsbidrag för bekostande av sådan sjukvård.

Redogörelse för *yttrandena* över kommitténs förslag i förevarande del har lämnats å sid. 27—31 i propositionen. I detta sammanhang anser sig utskottet endast böra omnämna vissa bestämmelser om sjukvård åt evakuerade, som innefattas i kommitténs den 22 december 1939 avgivna betänkande, del II (statens off. utredn. 1939: 45). Där har i kommitténs förslag till förordning om utrymningshjälp såsom en särskild hjälpform upptagits sjukhjälp, omfattande erforderlig läkar- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt. Hjälpen tillhandahålles, enligt vederbörande myndighets beprövande, in natura eller såsom sjukersättning.

Föredragande departementschefen har beträffande de olika bidragsformerna förklarat sig beredd att följa de av kommittén uppdragna riktlinjerna samt vidare anført:

I likhet med kommittén anser jag även bestämmelser erforderliga, vilka reglera rätten till sjukvård för de inkallades familjer. Kommittén har härutinnan föreslagit, att sjukhjälp skall meddelas på samma sätt som eljest tillämpas beträffande sjukvård åt obemedlade. Emellertid skulle sålunda meddelad sjukvård icke anses såsom fattigvård, och vid mera omfattande värnpliktsinkallelse skulle Kungl. Maj:t kunna förordna om statsbidrag för bekostande av ifrågavarande sjukvård. I den mån statsbidrag ej utginge på grund av sådant förordnande eller eljest gällande bestämmelser, skulle följaktligen kostnaden för sjukhusvård stanna på vederbörande landsting (stad, som ej deltagar i landsting). Kommitténs förslag i denna del erbjuder fördelen att så nära som möjligt ansluta sig till den i fredstid tillämpade ordningen för meddelande av sjukvård åt behövande. Emellertid äro även, såsom framgår av vissa yttranden, bestämda olägenheter förenade med den föreslagna anordningen, framför allt därutinnan, att behovsprövningen komme att verkställas i efterhand och av ett annat organ än det, som enligt kommitténs förslag skulle administrera familjebidragen. Härtill kommer, att landstingens ekonomi — bland annat med hänsyn till landstingskattens konstruktion — torde vara särskilt känslig för utgiftsökningar. Det förefaller därför som om en mera

tillfredsställande lösning av förevarande spörsmål skulle vinnas genom införande av en särskild bidragsform, sjukbidrag, på sätt kommittén själv föreslagit beträffande utrymningshjälpen. Sjukbidraget torde i princip böra bekostas på samma sätt som familjebidragen i övrigt, en fråga, vartill jag i det följande återkommer.

Kommitténs förslag, att familjepeningen skulle graderas efter dyrort med tillämpning av folkpensioneringens dyrortsindelning, har från flera håll mött invändningar. Kommittén har övervägt, huruvida förekomsten av särskilda hyresbidrag vore tillfyllest för att onödiggöra en lokal differentiering av familjepeningen och därvid framhållit, att till grund för nuvarande dyrortsgraderingar icke enbart ligger beräknad skillnad i bostadskostnaderna. Emellertid har socialstyrelsen i sitt utlåtande anfört, att varje nu existerande dyrortsgrupperingssystem bygger på de totala levnadskostnaderna och sålunda giver ett felaktigt uttryck för här ifrågasvarande kostnadsolikheters såväl styrka som riktning. Detta är givetvis i och för sig riktigt, men fråga är, om felkällorna äro av den praktiska betydelse, att man måste avstå från de fördelar, som en dyrortsgradering erbjuder. Man torde nämligen — trots allt inskräpande av behovsprövningens vikt — böra räkna med en tendens att vid total medellöshet bestämma familjepeningen till maximibeloppet. En dyrortsgradering är därför av mycket stor betydelse ur statsfinansiell synpunkt, och om den ej för ett relativt sett betydande antal orter är felaktig, torde den även vara att föredraga ur rättvisesynpunkt. Då man härvidlag torde ha anledning räkna med att folkpensioneringens dyrortsgruppering i flertalet fall giver ett riktigt uttryck för differenserna i levnadskostnaden, även om man bortser från hyran, anser jag tillräckliga skäl icke föreligga för att frångå kommitténs i anslutning till eljest tillämpade principer på sociallagstiftningens område framställda förslag om dyrortsgradering av familjepeningen.

Nära samband med spörsmålet om familjepeningens dyrortsgradering har frågan om bidragsbeloppens storlek. Här möter ett spörsmål av principiell betydelse, som upptagits till diskussion av svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, nämligen huruvida familjepeningens maximibelopp skola tillmätas så, att hyra normalt kan anses ingå däri. Förbundet har — väglett av den synpunkten, att behovsprövning endast undantagsvis bör förekomma — ansett, att beloppen böra omfatta även hyra. Med den ståndpunkt, som jag enligt vad förut anförts intager i fråga om behovsprövningen, föreligger icke samma skäl för att låta familjepeningen inkludera hyra. Även om emellertid familjepeningen icke är avsedd att normalt inbegripa hyra, bör likväl i många fall, särskilt på landsbygden, den föreslagna familjepeningen — såsom kommittén framhållit — kunna förslå även till hyra — — — I själva verket torde för en familj av genomsnittlig storlek det föreslagna familjebidraget jämte den värnpliktiges krigslön och värdet av hans naturaförmåner i allmänhet icke komma att avsevärt understiga de löner, som utgå enligt gällande kollektivavtal inom industrien. Beträffande grundbeloppet synes mig kommitténs förslag vara lämpligt avvägt. Under hänvisning till det anförda anser jag mig kunna i allt väsentligt biträda kommitténs förslag såvitt angår familjepeningen.

I fråga om hyresbidraget har av ett par länsstyrelser ifrågasatts viss begränsning av bidragets storlek; därjämte har föreslagits, att bidraget skulle bestämmas för viss tid, så att därigenom skulle föranledas en förnyad prövning av behovet. I förra hänseendet har ifrågasatts, att bidraget skulle begränsas till lägenheter om högst 4 rum, kök däri inbegripet, d. v. s. vad man vanligen kallar en trerumslägenhet. Då man väl näppeligen kan förutsätta, att alla innehavare i värnpliktsåldern av större bostäder än trerumslägenheter förfoga

över kapital eller kunna bibehålla någon avsevärdare del av sin civila arbetsinkomst, skulle den föreslagna begränsningen avskära ett stort antal personer från möjligheten att erhålla erforderligt hyresbidrag. De skäl, som kommittén anfört mot att i dylika fall lita till moratorium, förefalla övertygande. Någon rättvis fördelning av bördorna skulle icke härigenom uppnås, utan hyreskostnaden skulle slumpartat övervältras på enskilda fastighetsägare. Å andra sidan vore det föga tilltalande att låta just nu ifrågavarande kategori av medborgare drabbas av vräkning, då staten genom inkallelsen gör det omöjligt för dem att betala hyra. Enligt kommitténs förslag kan, såsom framgår av den föreslagna tillämpningsförelördningen (10 §), bidraget med hänsyn till avtalad hyra, in-teckningsräntor o. s. v. fastställas till högre belopp än som ur andra synpunkter — i främsta rummet behovet — anses skäligt, men om så sker skall lämplig nedsättning av hyresbidraget bestämmas att om möjligt tillämpas efter viss tid. Denna tid bestämmas med beaktande av gällande uppsägningstid och möjligheten att uthyra viss del av bostaden. Visar det sig vara omöjligt att få en billigare bostad eller att delvis uthyra bostaden, uppskjutes ikraftträdandet av nedsättningen av bidraget. Denna anordning synes i huvudsak tillgodose både den värnpliktiges intresse av skydd för sitt hem och rimliga statsfinansiella krav. För det fall, att bostaden uppenbarligen överstiger den värnpliktiges behov, synes dock böra stadgas, att vid behovsprövningen hänsyn skall tagas till den värnpliktiges och hans hustrus eventuella förmögenhet.

Vad näringsbidraget beträffar torde vara uppenbart, att maximibeloppen — 200 respektive 300 kronor — tillmätts så, att bidraget endast undantagsvis kan bestämmas till maximum. Då en nedsättning av beloppen till vad som kan antagas motsvara det normala skulle kunna tänkas leda till att beloppen i onödigt många fall bestämdes till maximum, synes någon nedsättning av de angivna beloppen ej böra ske. Däremot torde såsom en ytterligare begränsning böra stadgas, att näringsbidraget i intet fall må överstiga vad som utgår i avlöning till den person, för vars avlönande bidraget är avsett. Såsom i ett utlåtande har framhållits torde familjepennningens grundbelopp icke böra utgå samtidigt med näringsbidrag.

Sjukbidraget torde lämpligen böra utformas på samma sätt som den av kommittén föreslagna sjukhjälpen åt evakuerade.

I de likalydande *motionerna I: 153* av herr Persson m. fl. och *II: 207* av herr Pettersson i Norregård m. fl. föreslås, att de föreslagna maximibeloppen av familjebidrag för uppehälle åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. måtte utgå efter enhetliga grunder, förslagsvis med av socialstyrelsen föreslagna belopp (2 kronor för hustru eller husföreståndarinna, 1 krona 50 öre för annan familjemedlem över 16 år och 1 krona för barn, allt per dag).

I *motionen I: 148* av herr Johan Nilsson i Malmö — däri såsom förut nämnts yrkats borttagande av behovsprövningen — har hemställts, att riksdagen måtte besluta höja familjebidraget på sätt utvisas i nedanstående i anslutning till tariffen i 4 § av Kungl. Maj:ts förslag till förordning uppgjorda tabell:

	1	2	3	4
I		3: 50	2: —	1: 20
II		3: 75	2: 25	1: 30
III		4: —	2: 50	1: 40

I *motionen II: 213* av herrar Mårtensson och Andersson i Mölndal hemställes, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag

till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m., att familjepening enligt 4 § skall utgå för hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem, med i ortsgrupp I kronor 2: 25, i ortsgrupp II kronor 2: 50 och i ortsgrupp III kronor 2: 75 per dag.

Här må även redovisas ett i förenämnda likalydande *motioner I: 152* och *II: 206* framställt yrkande, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om skyndsamt utredning så att förslag till årets riksdag måtte kunna framläggas om åtgärder, exempelvis genom en statlig stödlånefond, i syfte att möjliggöra för smärre företagare och näringsidkare, vilka till följd av inkallelse för militärtjänstgöring kommit i ekonomiska svårigheter, att gälda deras rörelse åvilande fasta och ofrånkomliga utgifter, såsom räntor och amorteringar, försäkringsavgifter o. s. v.

Den föreslagna uppdelningen av familjebidraget i fyra särskilda bidragsformer: familjepening, bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag synes utskottet ändamålsenlig. Likaledes delar utskottet den uppfattning, som kommit till uttryck i propositionen, att i en lagstiftning av denna karaktär ett frångående av eljest på sociallagstiftningens område tillämpade principer i fråga om dyrortsgradering icke är tillräckligt motiverat. I följd därav får utskottet avstyrka motionerna *I: 153* och *II: 207*.

Beträffande familjepeningens storlek har yrkats dels i motionen *I: 148* en avsevärd höjning av de i propositionen föreslagna maximibeloppen för samtliga familjemedlemmar och dels i motionen *II: 213* en mindre höjning av bidraget till hustru eller annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem. Utskottet behjärtar tillfullo syftet med dessa motioner. Med hänsyn till de utomordentligt stora kostnader, som vid allmän mobilisering bli följden av även en ringa höjning av beloppen, anser sig utskottet emellertid icke kunna föreslå avvikelse från propositionen i denna del. Till frågan om en utjämning av bördorna mellan inkallade och andra medborgare vid förstärkt försvarsberedskap och partiell mobilisering återkommer utskottet i det följande.

Med anledning av det i motionerna *I: 152* och *II: 206* väckta förslaget om utredning angående åtgärder, exempelvis genom en statlig stödlånefond, i syfte att lämna hjälp åt smärre företagare och näringsidkare, vilka genom inkallelsen kommit i ekonomiska svårigheter, vill utskottet erinra därom, att Kungl. Maj:t den 15 mars 1940 på chefens för försvarsdepartementet föredragning beslutat uppdraga åt sociala försvarsberedskapskommittén att verkställa en utredning av sådan innebörd, avseende värnpliktiga över huvud, vilkas ekonomiska förhållanden blivit genom inkallelsen väsentligen rubbade. Denna utredning borde bedrivas så skyndsamt, att förslag i ämnet kunde föreläggas årets riksdag. Vid dylikt förhållande torde de ifrågavarande motionerna ej böra föranleda någon åtgärd. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att de tilltänkta stödåtgärderna böra kunna bli av stor betydelse, då det gäller att åstadkomma en rimlig fördelning av försvarsbördan mellan de inkallade och övriga medborgare. Framför allt under förstärkt försvars-

Utskottet.

beredskap och partiell mobilisering, då å ena sidan orättvisorna mellan olika medborgare bli särskilt framträdande och å andra sidan statens förmåga att lämna hjälp är större än under krig eller allmän mobilisering, böra dessa åtgärder kunna bli ett värdefullt komplement till familjebidragen.

Familjebidragens bestridande och administrerande.

Sociala försvarsberedskapskommittén har föreslagit, att det skall åligga kommunerna att i första hand bestrida *kostnaderna för familjebidragen*, dock med rätt för vederbörande kommun att av staten återfå så stort belopp, som motsvarar vad kommunen utgivit av familjepeningens grundbelopp samt $\frac{4}{5}$ av vad kommunen därutöver betalt. Statsbidraget skulle, när särskilda skäl därtill föranledde, kunna av Kungl. Maj:t höjas.

Kommitténs förslag i fråga om *vilken kommun, som det bör åligga att utbetala familjebidrag*, innebär följande. Skyldigheten att utbetala familjepening åligger som regel kommun, varest vederbörande familjemedlem är bosatt under sådana förhållanden, att han äger där mantalsskrivas. Skyldigheten att utbetala hyresbidrag åligger den kommun, varest bostaden är belägen. Slutligen åligger skyldigheten att utbetala näringsbidrag den kommun, varest näringen eller rörelsen utövas från fast driftställe, eller, om sådant icke begagnas, den kommun, varest den värnpliktige är bosatt under sådana förhållanden, att han äger där mantalsskrivas. Emellertid är vistelsekommunen i varje fall pliktig att förskjuta bidraget, såvida icke annan kommun förklarat sig villig eller förpliktats att utgiva detsamma. Beträffande kommitténs motivering för dessa stadganden får utskottet hänvisa till propositionen sid. 35—36.

Såsom *kommunalt organ* för familjebidragens administrerande har kommittén föreslagit kristidsnämnd, därest sådan är inrättad, samt i annat fall i stad drätselkammaren och å landet kommunalnämnden, dock med rätt för länsstyrelsen att i stället för drätselkammaren eller kommunalnämnden förordna annat kommunalt organ.

Såsom *överinstanser* till de kommunala organen föreslår kommittén länsstyrelserna. Därjämte skulle finnas en särskild tillsynsmyndighet. Såsom sådan har kommittén tänkt sig statens arbetskommission, vilken myndighet enligt den planlagda kristidsorganisationen skulle handlägga arbetsmarknadsfrågor. Denna kommission borde organiseras, så snart de föreslagna bestämmelserna trätt i tillämpning. Över länsstyrelses beslut i dit fullföljt ärende skulle klagan ej få föras; däremot skulle beslut, som länsstyrelse såsom första instans fattat, får överklagas hos Konungen.

Rörande innehållet i de över kommitténs förslag i förevarande del avgivna yttrandena får utskottet hänvisa till därför lämnad redogörelse i propositionen å sid. 38—45.

Föredragande departementschefen har anfört följande:

Kommitténs förslag om kommunal bidragsskyldighet för familjebidragen har från några kommuner — visserligen icke de flesta men de största av de i

ärendet hörda — mött gensagor. Denna ståndpunkt är med hänsyn till de ökade krav, särskilt i fråga om luftskydd, som på sistone ställts på kommunerna, fullt förklarlig. Såsom en utväg att undgå den kommunala medansvarigheten har i ett par yttranden föreslagits uppgivande i större eller mindre utsträckning av behovsprövningen. Av skäl, som jag förut anfört, kan jag icke biträda dessa förslag. Under sådana omständigheter anser jag mig icke heller böra frångå kommitténs förslag om bidragsskyldighet från kommunernas sida. Det torde nämligen vara ofrånkomligt, att administrationen handhaves av kommunala organ, och som regel böra icke sådana tillåtas fatta beslut om statsutgifter utan kommunal ekonomisk medansvarighet. Undantag från denna regel kan visserligen ske, om så befinnes nödvändigt av praktiska skäl. Men något dylikt undantagsfall synes mig icke föreligga här, bland annat med hänsyn till det vidsträckt rum för de lokala organens prövning, som kommittéförslaget lämnar beträffande hyres- och näringsbidrag; de sociala fördelarna, som dessa bidrag innebära, böra nämligen icke uppgivas. I detta sammanhang må emellertid betonas, att Kungl. Maj:t givetvis torde få handhava den rätt att bevilja extra statsbidrag, som enligt förslaget skulle förefinnas, på sådant sätt, att icke förut hårt skattetyngda kommuner över hövan belastas och över huvud så, att en skälig fördelning av bördorna uppkommer. I det stora flertalet av de remissutlåtanden, vari den kommunala bidragsskyldigheten godtagits, har kommitténs förslag i fråga om den kommunala andelens storlek lämnats utan erinran, och för egen del finner jag kommitténs förslag i denna del vara väl avvägt.

Beträffande frågan, vilken kommun som skall utbetala och slutligen svara för familjebidragen, har departementschefen förorddat, att sagda skyldighet i princip skulle åvila den kommun, varest den värnpliktige å inställelsedagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat förrättas, ägt där mantalsskrivas. Denna regel borde kompletteras dels med föreskrifter för det fall, att den värnpliktige med familj efter inställelsedagen flyttade och dels med en bestämmelse om skyldighet för vistelsekommunen att förskjuta familjepening och sjukbidrag. Vidare har departementschefen anfört:

Beträffande frågan vilket kommunalt organ som bör administrera familjebidragen har kommitténs förslag i åtskilliga yttranden mött kritik. Särskilt har framhållits, att kristidsnämnderna icke äro lämpade för denna uppgift i sådana fall, då nämnderna äro gemensamma för flera kommuner. En förut-sättning för kommitténs förslag i denna del har varit, att kristidsnämnderna i sig skulle upptaga arbetslöshetskommittéerna, såsom tidigare varit planlagt. En sådan sammanslagning av de olika organen torde emellertid numera icke vara aktuell. Organisationen torde därför få utformas på annat sätt än kommittén föreslagit. Det förefaller, som om man lämpligen därvid kunde — såsom förekommer inom andra områden för social hjälpverksamhet — inrätta en kommunal nämnd för ifrågavarande ärendens handläggning men tillika stadga, att kommunen äger, i stället för att tillsätta en särskild nämnd för ändamålet, uppdraga åt annan kommunal myndighet att vara familjebidrag-nämnd. Då det givetvis bör undvikas, att familjebidragen i allmänhetens ögon komma att framstå såsom fattigvård, bör dock sådant uppdrag icke kunna lämnas fattigvårdsstyrelse. En anordning sådan som den här föreslagna torde bereda de största möjligheterna för en anpassning efter lokala förhållanden. Den möjliggör även för en kommun, varest under mobilisering en särskild nämnd erfordras, att i fredstid uppdraga åt ett befintligt organ att fungera

såsom familjebidragsnämnd och fullgöra de mycket begränsade uppgifter, som då kunna ifrågakomma (mottagande och förvaring av blanketter, planläggning av verksamheten och dylikt). Kravet på arbetsduglighet hos nämnderna och sparsamhet med arbetskraften torde bäst tillgodoses genom en jämförelsevis snäv begränsning av de särskilt tillsatta nämndernas ledamotsantal, förslagsvis till fem. I detta och övriga hänseenden torde de för luftskyddsnämnd gällande bestämmelserna — vilka i vissa avseenden hänvisa till stadgandena om byggnadsnämnd — kunna tjäna som förebild; dock torde här böra stadgas, att vid val av ledamöter och suppleanter skall tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden.

Efter att hava förklarat sig biträda kommitténs förslag i fråga om länsstyrelsernas befattning med familjebidragsärenden har departementschefen vidare anfört:

Beträffande den föreslagna tillsynsmyndighetens ställning har anmärkts, att denna vore alltför svag för att syftet med inrättande av en sådan myndighet skulle vinnas. Dessa invändningar synas icke obefogade. Det torde därför böra stadgas, att Konungen kan uppdraga åt tillsynsmyndigheten att utfärda icke blott anvisningar utan även föreskrifter rörande de föreslagna familjebidragsbestämmelsernas tillämpning. Utfärdandet av sådana föreskrifter torde kunna ifrågakomma t. ex. beträffande utbetalning och redovisning av medel, avlämnande av uppgifter, användande av formulär m. m. — — —

Förslaget att den kristidskommission, inom vilken arbetsmarknadsfrågorna kunna komma att centraliseras, skall vara tillsynsmyndighet synes välgrundat. Emellertid äro alltjämt hithörande organisationsfrågor föremål för utredning, och definitiv ståndpunkt till föreliggande spörsmål kan därför ännu ej tagas. Önskvärt är, att någon för familjebidragsorganisationen ansvarig myndighet finnes även i fredstid.

Slutligen har departementschefen förordat, att kammarrätten — liksom hittills varit fallet — finge som regel tjänstgöra såsom högsta instans i besvärsmål.

I de likalydande *motionerna I: 152* av herr Elof Andersson m. fl. och *II: 206* av herr Österström m. fl. hemställes, att riksdagen måtte besluta, att alla kostnader i samband med förordningens tillämpning skola gäldas av statsmedel.

I *motionen II: 208* av herr Lindberg i Umeå m. fl. hemställes under 1), att riksdagen måtte besluta, att kostnaden för familjepenning, hyresbidrag och näringsbidrag åt värnpliktigas familjer under krigstjänstgöring skall helt bäras av statsverket.

I *motionen II: 214* av herr Magnusson i Näsviken m. fl. hemställes om sådan ändring i propositionen, att staten *helt* bestrider så stor del av näringsbidraget, som skulle tillerkänts försörjningspliktig i minimibelopp, därest han sökt familjebidrag.

I *motionen II: 213* av herrar Mårtensson och Andersson i Mölndal hemställes — i anslutning till 19 § i förslaget till förordning — om sådan ändring av denna paragraf, att kommun, som enligt 17 § utgivit familjebidrag, skall äga att av staten återfå så stort belopp, som motsvarar vad kommunen utgivit

av familjepeningens grundbelopp samt nio tiondelar av vad kommunen därutöver betalt.

Jämväl i nyssberörda *motionen II: 214* hemställas, att kommunernas bidragsandel fastställas till en tiondel.

I nyssnämnda *motioner I: 152* och *II: 206* hemställas, att i den föreslagna lokala nämnden skall finnas en av länsstyrelsen utsedd ledamot och att denne tillerkännes besvärsrätt.

I den förut berörda *motionen II: 208* yrkas, att riksdagen måtte besluta, att den kontroll, som kan vara nödig över den av vederbörligt kommunalt organ för statens räkning bedrivna bidragsverksamheten, utövas av ett av länsstyrelsen till det kommunala organet delegerat kronoombud med befogenhet att övervaka nämndens verksamhet och med skyldighet att vid från nämnden avvikande mening avgiva rapport till länsstyrelsen, som i sådant fall äger att fatta det avgörande beslutet, samt att kontrollen i övrigt ombesörjes av tillsynsmyndigheten, statsrevisionen och, i det nu aktuella läget, statens krisrevision.

Förslaget att kommunerna skola bidra till kostnaderna för familjebidragen med $\frac{1}{5}$ av kostnaderna för den del av bidragen, som utgår efter behovsprövning, innebär ett avsteg från den vedertagna grundsatsen, att försvarsutgifterna böra bekostas av staten. Detta avsteg har motiverats därmed, att kommunernas medverkan ansetts nödvändig för bidragens administrerande och att den kommunala beslutanderätten angående bidragen borde såsom en spärr mot slöseri med statens medel förknippas med en viss ekonomisk medansvarighet. Motionsvis ha förslag framställts dels om den kommunala bidragsskyldighetens borttagande, dels om dess minskande såvitt rör näringsbidraget och dels om minskning av bidragsandelen från $\frac{1}{5}$ till $\frac{1}{10}$. Till stöd för kommunandelens borttagande har anförts — förutom den ovan berörda principiella synpunkten — att inkallelserna drabbade olika kommuner olika hårt, att bördan för fattiga kommuner bleve alltför tung och att bidragen komme att utmätas efter olika måttstock beroende på kommunernas ekonomiska förhållanden. Då emellertid förslaget förutsätter, att särskilt skattetyngda kommuner skulle kunna erhålla förhöjt statsbidrag och ett borttagande i enlighet med utskottets förslag av behovsprövningen med avseende å familjepeningen för de närmaste anförvanterna måste vara ägnat att eliminera ojämnheter i behovsprövningen, kan utskottet icke tillmäta de anförda omständigheterna, ehuru beaktansvärda, så avgörande betydelse, att de böra leda till ett fullständigt borttagande av den ur ekonomisk synpunkt betydelsefulla kommunala bidragsskyldigheten. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt understryka departementschefens uttalande, att Kungl. Maj:t givetvis torde få handhava rätten att bevilja extra statsbidrag på sådant sätt, att icke förut hårt skattetyngda kommuner över hövan belastas och över huvud så, att en skälig fördelning av bördorna uppkommer. Särskilt vill utskottet peka på möjligheten att för sådana delar av landet, som svårast drabbas av inkallelser, generellt fastställa högre statsbidrag.

Utskottet.

I fråga om storleken av den kommunala bidragsskyldigheten må ytterligare framhållas, att den av utskottet här ovan föreslagna höjningen av det belopp, som skulle utgå utan behovsprövning, såsom en konsekvens medför en betydande sänkning av kommunernas anpart av bidraget. Denna jämkning medför emellertid en skärpning av en ojämnhet, som framträder redan i departementsförslaget. Då nämligen näringsbidrag i sin helhet utgår efter behovsprövning, leder enligt propositionen beviljandet av näringsbidrag för den värnpliktiges hustru och minderåriga barn till en större kommunalandel än som skulle hava utgått, därest motsvarande belopp beviljats i form av familjepening jämte bostadsbidrag, och tydligen måste höjningen av det utan behovsprövning utgående beloppet för dessa anhöriga göra det än oförmånligare för kommunen att bevilja näringsbidrag. Utskottet vill därför — i anslutning till i motionen II: 214 framställt yrkande — föreslå ett sådant tillägg i 19 §, att kommun, som enligt 17 § utgivit näringsbidrag, skall äga av staten helt återfå så stor del därav, som skulle hava utgått utan behovsprövning, därest bidraget utgjorts av familjepening. Ehuru de av utskottet sålunda förordade ändringarna i departementsförslaget innebära en högst avsevärd reducering av den kommunala bidragsskyldigheten, anser sig utskottet likväl, för att i möjligaste mån begränsa denna bidragsskyldighet, böra i anslutning till yrkanden i motionerna II: 213 och 214 föreslå en sänkning av kommunens andel i övrigt till $\frac{1}{10}$ av kostnaderna. Utskottets förslag i denna del, som även hänför sig till 19 §, innebär ett avstyrkande av motionerna I: 152 och II: 206 ävensom II: 208 i de delar, varom nu är fråga.

Med motionerna I: 152 och II: 206 samt II: 208 äro förknippade vissa yrkanden rörande kontroll över de kommunala organens handhavande av familjebidragen. Då dessa förslag torde vara föranledda av förslagen om den kommunala bidragsskyldighetens borttagande, får utskottet avstyrka dessa motioner även i denna del.

Kostnaderna för familjebidragen.

Kommittén har verkställt vissa beräkningar av kostnaderna för genomförandet av kommitténs förslag, vilka emellertid, enligt vad kommittén framhållit, på grund av det ofullständiga material, som den officiella statistiken erbjuder, måste betraktas såsom i hög grad approximativa. Kostnadsberäkningarna, vilka av kommittén med hänsyn till däri innefattade uppgifter hemligstämplats, hava tillhandahållits utskottet jämte övriga handlingar i ärendet.

Kostnaderna för familjebidragen enligt de föreslagna nya bestämmelserna torde i första hand böra bestridas från vederbörliga förskottsanslag.

Speciell motivering.

Under denna avdelning kommer utskottet att verkställa detaljgranskning av det föreliggande lagförslaget. De i ärendet motionsvis framställda yrkandena komma därvid för fullständighetens skull att redovisas även i de fall, då redogörelse för dem lämnats i det föregående. I den mån de särskilda bestämmelserna och de av föredragande departementschefen i samband med

dem gjorda uttalandena icke i det följande beröras, hava de av utskottet lämnats utan erinran.

Författningens rubrik.

Kommittén har föreslagit, att författningen i föreliggande ämne skulle benämnas »Lag om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (familjebidragslag)». Samtidigt har kommittén föreslagit, att tillämpningsförfattningen till lagen skulle benämnas »familjebidragsförordning».

Föredragande departementschefen har härutinnan anfört följande:

För min del vill jag till en början förorda, att författningen i fråga i överensstämmelse med vad som eljest i liknande fall tillämpas erhåller karaktär av »förordning» i stället för »lag». Tillämpningsförfattningen får då benämnas »kungörelse». Med hänsyn till att jag samtidigt med förevarande familjebidragsförordning föreslår framläggande av förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga i fredstid, synes åt var och en av de båda förordningarna böra givas en förkortad benämning, som anger dess huvudändamål. Jag föreslår därför, att nu förevarande författning förkortat benämnas »krigsfamiljebidragsförordning», medan den för fredstjänstgöring avsedda förordningen skulle benämnas »fredsfamiljebidragsförordning». De till respektive förordningar hörande tillämpningsförfattningarna kunna då lämpligen erhålla benämningarna »krigsfamiljebidragskungörelse» och »fredsfamiljebidragskungörelse».

I *motionen I: 150* av herr Herlitz hemställes, att riksdagen, vid bifall i övrigt till propositionen, måtte för sin del besluta, att den däri föreslagna författningen skall benämnas lag.

Frågan om benämningen å författningar har under senare år vid flera tillfällen i särskilda fall varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I sådant hänseende må erinras om följande.

Vid *1937 års riksdag* väckte herr Reuterskiöld en motion, I: 242, om rusdrycksförsäljningsförordningens ersättande med en lag. Bevillningsutskottet fann i sitt utlåtande nr 28 (sid. 77) skäl kunna anföras för en förändring i denna riktning men avstyrkte den med hänsyn till att övriga av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna författningar angående tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker benämnas förordningar. Riksdagen gjorde ingen erinran häremot.

Genom proposition nr 20 vid *1939 års lagtima riksdag* framlades förslag till tuberkulosförordning, avsedd att ersätta den då gällande lagen den 4 september 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungdot. Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anförde i propositionen att författningen i enlighet med numera vedertagen terminologi fått karaktär av förordning. I anledning härav hemställde herr Herlitz i en i första kammaren framställd fråga till chefen för justitiedepartementet, huruvida denne skulle kunna i korthet klargöra innebörden av den åberopade terminologien och sålunda angiva, när enligt hans uppfattning termerna lag och förordning borde användas i författningar, som antagas av riksdagen.

Till svar å denna fråga framhöll chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, vid första kammarens plenum den 22 februari 1939, att termi-

nologien med avseende å författningars benämning tidigare varit åtskilligt vacklande men efter hand blivit mera stadgad. Sedan slutet av år 1937 hade Kungl. Maj:t tillämpat den regeln, att författning icke gäves titel av *lag* i annat fall än då den förutsatte lagrådsgranskning eller eljest grundlagsenligt skulle ha nämnda titel. Författning, som utan att tillhöra nu angivna grupp förelades riksdagen för antagande eller godkännande, betecknades i regel såsom *förordning* och annan författning i regel såsom *kungörelse*, *stadga*, *reglemente* eller *instruktion*. I särskilda fall hade man emellertid av praktiska skäl tagit hänsyn till att författning på visst område enligt vedertaget bruk haft benämning, som ej stode i överensstämmelse med nyssnämnda regler, samt därför frångått dessa. Sålunda hade författningar innefattande avlönings- och pensioneringsföreskrifter, ehuru utfärdade med riksdagens godkännande, benämnts reglementen, och författningar utfärdade av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande jämlikt de militära rekvisitions- och förfogandelagarna hade kallats förordningar. Vidare hade vid ändring i gällande författningar å ändringen i regel givits samma titel som den författning hade, vilken varit föremål för ändringen.

Andra lagutskottet uttalade sedan i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 21, att utskottet ej funne skäl till erinran mot att den genom berörda proposition föreslagna författningen betecknats såsom förordning.

Vid 1939/40 års *urtima riksdag* framlades en proposition, nr 57, med förslag till *förordning* om handläggning vid krig eller krigsfara av vissa ärenden rörande den allmänna hälso- och sjukvården. I anledning av denna proposition väcktes en motion, I: 13, i vilken herr Herlitz hemställde, att riksdagen måtte för sin del antaga en *lag* angående fullgörande i vissa fall av medicinalstyrelsen tillkommande ämbetsuppgifter, innehållande allenast en grundläggande bestämmelse i ämnet.

Andra särskilda utskottet yttrade i sitt utlåtande, nr 26, i ämnet:

I anledning av motionen vill utskottet uttala, att vissa delar av de ämnen, som beröras i det föreliggande förslaget till förordning, otvivelaktigt torde vara av rent administrativ natur. Emellertid har utskottet uppmärksammat, att andra författningar, som av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen till antagande och av riksdagen antagits, innehålla både föreskrifter av sådan karaktär, att de skola av Kungl. Maj:t och riksdagen antagas, och administrativa förordnanden eller instruktionsföreskrifter. Anledningen härtill lärer vara praktiska hänsyn, särskilt önskvärdheten av att alltför stor splittring av reellt sammanhörande bestämmelser undvikas. Utskottet finner ur nu nämnda synpunkter hinder icke möta mot godkännande av föreliggande förslag.

Riksdagen gjorde ej erinran mot detta uttalande.

Herr *Herlitz* har närmare utvecklat sina synpunkter på förevarande spörsmål i en uppsats i Förvaltningsrättslig tidskrift för år 1939 (sid. 285—293). Tillika må här hänvisas till herr Herlitz' arbete »Om lagstiftning» (sid. 532—556).

En annan mening än den i nu ifrågavarande motion framförda har i litteraturen hävdats av f. d. regeringsrådet *G. Thulin*, som i en uppsats i Nordisk

Administrativt Tidskrift 1939 (sid. 206—209), uttalat, att den ändrade praxis beträffande begreppet lag syntes honom väl motiverad. I ej få fall hade efter år 1884 beteckningen lag använts i rubrikerna för författningar, som rätteligen skulle varit att hänföra till rena förvaltningsföreskrifter.

Vidare må här hänvisas till vissa uttalanden i en artikel av sekreteraren S. Holm i Statsvetenskaplig tidskrift 1939 (sid. 257—258), i vilken framhållits bland annat att riksdagen ännu icke kunde anses hava godkänt den nya terminologien.

Såsom chefen för justitiedepartementet i sitt ovannämnda uttalande framhållit har terminologien med avseende å författningars benämning tidigare varit åtskilligt vacklande. Någon fullständig klarhet i sådant hänseende synes dock icke hava vunnits genom den år 1937 genomförda ändringen i praxis. Även ur andra synpunkter synes viss tvekan kunna råda om värdet av denna ändring. Emellertid torde en författning av den karaktär, varom här är fråga, i regel ej heller före 1937 hava betecknats som lag. Med hänsyn härtill finner utskottet icke skäl till erinran mot den i propositionen föreslagna rubriceringen av författningen. Utskottet anser sig därför ej heller med utgångspunkt i det föreliggande förordningsförslaget böra taga ställning till den föreliggande frågan i hela dess vidd. Enligt utskottets mening är det emellertid önskvärt att spørsmålet, som snarast torde vara av konstitutionell natur, i ett annat och större sammanhang blir föremål för en mera allsidig belysning.

Utskottet.

4 §.

I denna paragraf angivas grunderna för beräkandet av familjepeningens storlek. Motiveringen till paragrafen innefattas väsentligen i det förut under »Familjebidragets konstruktion» anförda.

Motionsvis hava yrkanden framställt:

i *motionen I: 148* av herr Johan Nilsson i Malmö, att »familjebidraget» skall höjas på sätt i det föregående (sid. 12) angivits samt att detsamma bör tilldelas de värnpliktigas familjer utan prövning av behovet;

i de likalydande *motionerna I: 152* av herr Elof Andersson m. fl. och *II: 206* av herr Österström m. fl., att familjepening skall utgå med i propositionen angivna maximibelopp och ortsguppering samt utan behovsprövning till en var för krigstjänstgöring inkallad medborgare, som enligt de i propositionen angivna allmänna grunderna därav bör komma i åtnjutande;

i de likalydande *motionerna I: 153* av herr Persson m. fl. och *II: 207* av herr Pettersson i Norregård m. fl., att de föreslagna maximibeloppen av familjebidrag måtte utgå efter enhetliga grunder, förslagsvis med av socialstyrelsen ifrågasatta belopp, d. v. s. maximalt per dag 2 kronor för hustru eller husföreståndarinna, 1 krona 50 öre för annan familjemedlem över 16 år och 1 krona för barn; samt

i *motionen II: 213* av herrar Mårtensson och Andersson i Mölndal, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av förslaget, att familjepening enligt 4 § skall utgå för hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familje-

medlem, som förestår den värnpliktiges hem, med i ortsgrupp I 2 kronor 25 öre, i ortsgrupp II 2 kronor 50 öre och i ortsgrupp III 2 kronor 75 öre per dag.

Utskottet.

Såsom framgår av det förut i den allmänna motiveringen (sid. 7) anförda föreslår utskottet i anledning av motionerna I: 148 samt I: 152 och II: 206 en viss begränsning av behovsprövningen, under det att dessa motioner i övrigt ävensom motionerna I: 153 och II: 207 samt II: 213, allt såvitt motionerna hänföra sig till denna paragraf, av utskottet avstyrkas.

Den föreslagna ändringen torde böra föranleda, att ordet »högst» i paragrafens första stycke icke kursiveras.

5 §.

Enligt denna paragraf i Kungl. Maj:ts förslag skall beviljandet av annan familjepenning än grundbeloppet föregås av särskild behovsprövning.

Rörande behovsprövningen hava yrkanden motionsvis framställts

dels i de ovan under 4 § jämväl härutinnan redovisade *motionerna I: 148* samt *I: 152* och *II: 206*,

dels ock i *motionen II: 214* av herr Magnusson i Näsviken m. fl., vari hemställes om sådan ändring i propositionen, att behovsprövningen göres generell.

Utskottet.

Rörande utskottets ställning till motionerna I: 148 samt I: 152 och II: 206 i vad avser behovsprövningen hänvisas till vad utskottet anförts under 4 §. Av skäl, som anförts i den allmänna motiveringen (sid. 7), avstyrker utskottet motionen II: 214.

7 §.

I denna paragraf angivas förutsättningarna för beviljandet av bostadsbidrag.

I de likalydande *motionerna I: 152* av herr Elof Andersson m. fl. och *II: 206* av herr Österström m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att bostadsbidrag i regel skall utgå i de fall, då hyra erlägges för bostad eller då ersättning av andra skäl kan vara särskilt påkallad.

Utskottet.

I anledning av det i motionerna I: 152 och II: 206 framställda yrkandet, att riksdagen måtte besluta, att bostadsbidrag skall utgå i de fall, då hyra erlägges för bostad eller då ersättning av andra skäl kan vara särskilt påkallad, får utskottet hänvisa till sina i den allmänna motiveringen (sid. 7) gjorda uttalanden angående behovsprövningen. Då genom ett godkännande av dem syftet med motionerna skulle bliva i huvudsak tillgodosett, torde motionerna i denna del icke böra föranleda införandet av någon särskild bestämmelse i författningsförslaget.

Beträffande de ändamål, för vilka bostadsbidrag skulle kunna utgå, ha i propositionen särskilt nämnts — förutom hyra — ränta och amortering å in-teckningsgäld eller annan gäld, vars samband med bostadens anskaffande kan ådagaläggas, ävensom avgifter till bostadsrättsförening m. m. Utskottet vill framhålla, att det icke bör vara uteslutet att avse bostadsbidrag även för kostnad för en sådan reparation, som är nödvändig för att göra en byggnad

användbar såsom bostad, förutsatt att reparationen är av mindre omfattning och att det ej rör sig om en kortvarig inkallelse.

10—14 §§.

I anslutning till förenämnda paragrafer, vilka reglera näringsbidraget, finner utskottet lämpligt redovisa det i de likalydande *motionerna I: 152* av herr Elof Andersson m. fl. och *II: 206* av herr Österström m. fl. framställda yrkandet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om skyndsamt utredning så att förslag till årets riksdag måtte kunna framläggas om åtgärder, exempelvis genom en statlig stödlånefond, i syfte att möjliggöra för smärre företagare och näringsidkare, vilka till följd av inkallelse för militärtjänstgöring kommit i ekonomiska svårigheter, att gälda deras rörelse åvilande fasta och ofrånkomliga utgifter, såsom räntor och amorteringar, försäkringsavgifter o. s. v.

På skäl, som anförts i den allmänna motiveringen (sid. 13—14), avstyrker utskottet *motionerna I: 152* och *II: 206* i vad desamma avse framställning om viss utredning.

Utskottet.

16 §.

Beträffande denna paragraf, som handlar om skyldighet för bidragstagare att under vissa förutsättningar söka och antaga arbete, har i *motionen II: 208* av herr Lindberg i Umeå m. fl. hemställts, att riksdagen måtte besluta, att paragrafen helt skall utgå ur förordningen.

I enlighet med vad utskottet förut (sid. 8) anført, avstyrker utskottet *motionen II: 208*, i vad den avser uteslutande av 16 § ur den föreslagna förordningen. Såsom en följd av utskottets förslag beträffande 5 § första stycket har avfattningen av första stycket i förevarande paragraf underkastats jämkning.

Utskottet.

19 §.

Denna paragraf innefattar reglerna om fördelningen av kostnaderna för familjebidragen mellan stat och kommun.

Yrkanden avseende nämnda regler hava framställts i ett antal motioner, nämligen:

i de likalydande *motionerna I: 152* av herr Elof Andersson och *II: 206* av herr Österström m. fl., att alla kostnader i samband med förordningens tillämpning skola gäldas av statsmedel;

i *motionen II: 208* av herr Lindberg i Umeå, att kostnaden för familjepening, hyresbidrag och näringsbidrag åt värnpliktigas familjer under krigstjänstgöring skall helt bäras av statsverket;

i *motionen II: 213* av herrarna Mårtensson och Andersson i Mölndal, att förevarande 19 § erhåller följande lydelse:

Kommun, som enligt 17 § utgivit familjebidrag, äger av staten återfå så stort belopp, som motsvarar vad kommunen utgivit av familjepeningens

grundbelopp samt nio tiondelar av vad kommunen därutöver utbetalt; dock att — — av länsstyrelsen.

Då särskilda — — sägs.

samt slutligen i *motionen II: 214* av herr Magnusson i Näsvisen m. fl., *dels* att staten helt bestrider så stor del av näringsbidraget, som skulle tillerkänts försörjningspliktig i minimibelopp, därest han sökt familjebidrag, *dels ock* att kommunernas bidragsandel fastställes till $\frac{1}{10}$ i stället för i propositionen föreslagen $\frac{1}{5}$ av kostnaden.

Utskottet.

I det föregående (sid. 17—18) har anförts, hurusom utskottet i anledning av yrkanden, framställda i motionerna II: 213 och 214, föreslår vissa ändringar beträffande förevarande paragraf, under det att utskottet avstyrker motionerna I: 152 och II: 206 ävensom II: 208 i hit hänförliga delar.

21 §.

I denna paragraf har meddelats bestämmelser rörande bland annat familjebidragsärendenas handläggning å vederbörande kommuns vägnar av en familjebidragsnämnd, därvid stadgats, att kommun ägde antingen inrätta särskild dylik nämnd eller ock uppdraga åt annan kommunal myndighet än fattigvårdsstyrelsen att vara familjebidragsnämnd.

I anknytning till förenämnda bestämmelser hava yrkanden framställts i följande motioner, nämligen

i de likalydande *motionerna I: 152* av herr Elof Andersson m. fl. och *II: 206* av herr Österström m. fl., att i den föreslagna lokala nämnden skall finnas en av länsstyrelsen utsedd ledamot och att denne tillerkännes besvärsmätt;

i *motionen I: 161* av herr Holmström, att i 21 § andra stycket orden »än fattigvårdsstyrelsen» skola utgå; samt

i *motionen II: 208* av herr Lindberg i Umeå m. fl., att den kontroll som kan vara nödig över den av vederbörligt kommunalt organ för statens räkning bedrivna bidragsverksamheten utövas av ett av länsstyrelsen till det kommunala organet delegerat kronombud med den befogenhet, som i motionens motivering angivits (d. v. s. att övervaka nämndens verksamhet och med skyldighet att vid från nämnden avvikande mening avgiva rapport till länsstyrelsen, som i sådant fall äger att fatta det avgörande beslutet), samt att kontrollen i övrigt ombesörjes av tillsynsmyndigheten, statsrevisionen och, i det nu aktuella läget, statens krisrevision.

Utskottet.

På skäl, som anförts i den allmänna motiveringen (sid. 18), avstyrker utskottet de här ovan redovisade yrkandena i motionerna I: 152 och II: 206 samt II: 208.

I motionen I: 161 har yrkats, att kommun skulle kunna uppdraga även åt fattigvårdsstyrelse att vara familjebidragsnämnd. Utskottet finner de av motionären anförda synpunkterna beaktansvärda. Emellertid torde man i förevarande fall icke kunna undgå att fästa största avseende vid de psykologiska faktorer, som på mångfaldigt sätt kommit till uttryck under inkallelserna

till förstärkt försvarsberedskap, och utskottet anser sig därför nödsakat att avstyrka denna motion.

Förordningens ikraftträdande.

Föredragande departementschefen har härutinnan anfört följande:

Uppenbarligen är det önskvärt, att de nya bestämmelserna om familjebidrag snarast möjligt träda i kraft. Dessförinnan måste emellertid tillämpningsföreskrifter och formulär utarbetas, och innan förordningen kan i sin helhet tillämpas måste även familjebidragsnämnder utses och tillsynsmyndighet förordnas m. m. Det synes därför lämpligast, att Konungen bestämmer tid för ikraftträdandet och utfärdar erforderliga promulgationsbestämmelser.

I de likalydande *motionerna I: 152* av herr Elof Andersson m. fl. och *II: 206* av herr Österström m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ansökan om bostadsbidrag må kunna avse tiden från 1 januari 1940.

Enligt propositionen skulle Kungl. Maj:t meddela erforderliga bestämmelser »om ikraftträdandet av denna förordning och vad med avseende därå skall iakttagas». Det i *motionerna I: 152* och *II: 206* framställda förslaget, att bestämmelserna i viss mån böra kunna givas retroaktiv verkan, synes utskottet vara värt beaktande. Emellertid anser sig utskottet icke utan kännedom om tillämpningsföreskrifternas slutliga utformning samt de värnpliktigas inkallelseperioder och därmed sammanhängande förhållanden kunna taga ställning till det i dessa motioner framställda konkreta förslaget. Utskottet förutsätter, att den i propositionen föreslagna promulgationsbestämmelsen medger Kungl. Maj:t rätt att i den utsträckning, som befinner sig skälig och av praktiska hänsyn möjlig, låta i förordningen stadgade förmåner utgå även för tid, som infaller före förordningens utfärdande. Under sådana förhållanden torde förevarande motionsvis framställda yrkande icke böra föranleda någon åtgärd.

Utskottet.

Utskottets hemställan.

Under återopande av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande att det i propositionen framlagda förslaget till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning) icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förordning

om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning).

Häriigenom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Förordnar Konungen jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen om inkallelse av värnpliktiga och skall krigsavlöningsreglementet helt eller delvis äga tillämpning beträffande dessa värnpliktiga, skola ock, där ej Konungen annorlunda föreskriver, från och med inställedagen å dem tillämpas stadgandena i denna förordning; Konungen obetaget att meddela föreskrift om förordningens tillämpning även å andra värnpliktiga.

Med inställedagen avses i denna förordning vid mobilisering, första mobiliseringsdagen eller, om inställelse sker senare, dagen för tjänstgöringens början;

vid förstärkt försvarsberedskap, första dagen för förstärkt försvarsberedskap eller, om inställelse sker senare, dagen för tjänstgöringens början; samt

vid inkallelse utan samband med mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap, dagen för tjänstgöringens början eller, om förordningens bestämmelser skola träda i tillämpning å senare dag, den dagen.

I den mån bestämmelserna i denna förordning äga tillämpning, utgår icke bidrag till värnpliktigs familj enligt för fredstid gällande föreskrifter.

2 §.

Värnpliktig är i enlighet med vad nedan stadgas berättigad till familjebidrag.

Familjebidrag utgår kontant såsom familjepening, bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag; dock må, i den ordning Konungen föreskriver, kunna bestämmas, att familjebidrag skall helt eller delvis utgå in natura.

Familjebidrag må ej utgå för person, som åtnjuter utrymningshjälp avseende annat än resa.

3 §.

Såsom medlem av den värnpliktiges familj anses enligt denna förordning en var av följande personer, nämligen:

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under sexton år, som äro under hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans frånskilda hustru, en var under förutsättning, att den värnpliktige är

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll; samt

c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under sexton år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete.

Om familjepening.

4 §.

Familjepening utgår, med iakttagande av vad i 14 § stadgas, för tryggande av familjens uppehälle med *högst* så stort belopp för dag, som för en var av nedan angivna ortsgrupper upptages i följande tariff:

Familjepening utgår, med iakttagande av vad i 14 § stadgas, för tryggande av familjens uppehälle med *högst* så stort belopp för dag, som för en var av nedan angivna ortsgrupper upptages i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem	För annan familjemedlem <i>över</i> 16 år än som avses i kol. 2	För annan familjemedlem <i>under</i> 16 år än som avses i kol. 2
	kronor	kronor	kronor
I	1: 75	1: —	0: 70
II	2: —	1: 25	0: 80
III	2: 25	1: 50	0: 90

Familjepening fastställs särskilt för varje familjemedlem samt utgår efter den ortsgrupp, till vilken den kommun är att hänföra, som enligt vad i 17 § stadgas skall utbetala beloppet. I fråga om kommunernas hänförelse till ortsgrupp skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen. Ort utom riket hänföres till ortsgrupp III.

5 §.

Av familjepeningen utgår för de i 3 § a) avsedda familjemedlemmarna *visst grundbelopp utan behovsprövning. Grundbelopp utgör för hustru en krona och för varje barn eller adoptivbarn under sexton år 40 öre.*

För familjemedlem, som avses i 3 § a), utgår familjepening utan behovsprövning med det högsta belopp, varmed enligt 4 § familjepening kan utgå för den ifrågavarande familjemedlemmen.

I övrigt utgår familjepening allenast i den mån behov därav skäligen kan antagas föreligga. Vid bestämmande av bidragets storlek skall hänsyn tagas *dels* till den inkomst, som åtnjutes av vederbörande familjemedlem ävensom av annan till samma hushåll hörande familjemedlem, utom husföreståndarinna, och *dels* till den värnpliktiges inkomster, dock med undantag för krigslön jämte övriga under tjänstgöringen utgående förmåner. För familje-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

medlem, som avses i 3 § b), må ej fastställas högre belopp än det, varmed den värnpliktige vid tiden för inkallelsen bidrog till den ifrågavarande familjemedlemmens underhåll eller vartill värdet av sådant underhåll skäligen kan skattas.

Konungen äger, i den omfattning, som prövas skälig, stadga undantag från bestämmelserna i första stycket beträffande värnpliktiga, vilka under tjänstgöringen för civil tjänst åtnjuta avlöning, som utgår av statsmedel eller med statsbidrag. Konungen må ock, när skäl därtill äro, föreskriva, att vid behovsprövning, som avses i denna paragraf, hänsyn icke skall tagas till viss del av sådan inkomst av civil anställning, som den värnpliktige under tjänstgöringen äger bibehålla.

6 §.

Familjepenning må utgå från och med inställedagen samt uppbäras, där ej Konungen annorlunda förordnar, till och med dagen efter den, då tjänstgöringen upphört eller, om den värnpliktige avlidit, till och med månaden näst efter den, under vilken dödsfallet blivit kunnigt. Lika med tjänstgöring anses krigsfångenskap. Har den värnpliktige anmälts såsom saknad och är ej uppenbart att han rymt, må ock familjepenning tills vidare utgå.

Om bostadsbidrag.

7 §.

Prövas behov av bidrag, utöver familjepenningen, vara för handen för bestridande av utgifter för bostad åt en eller flera familjemedlemmar, med vilka den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde, må, där ej Konungen annorlunda förordnar, under iakttagande av vad i 14 § stadgas bostadsbidrag kunna tillerkännas den värnpliktige. Bostadsbidrag må ej beviljas för mer än en bostad. Bidraget må även avse kostnader, som äro förenade med ombyte av bostad.

Bostadsbidrag, som ej avser kostnad för ombyte av bostad, må icke överstiga hyresvärdet för den bostad, som den värnpliktige innehade å inställedagen, däri inbegripet kostnad för bostadens förseende med värme.

Vid behovsprövning, som avses i denna paragraf, skall hänsyn tagas till familjens skäliga behov av bostad, till den värnpliktiges eller hans hustrus bundenhet av hyresavtal och andra åtaganden för bostadsbehovets tillgodoseende ävensom till de inkomster, som åtnjutas av den värnpliktige, utom krigslön jämte övriga under tjänstgöringen utgående förmåner, och av andra i bostaden inhysta familjemedlemmar än husföreståndarinna. Överstiger bostaden uppenbarligen den värnpliktiges behov, skall hänsyn jämväl tagas till den värnpliktiges månadslön enligt krigsavlöningsreglementet och honom och hans hustru tillhörig förmögenhet. Vad i 5 § tredje stycket andra punkten är stadgat skall äga motsvarande tillämpning med avseende å prövning, som avses i denna paragraf.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Såsom villkor för erhållande av bostadsbidrag må, där så prövas skäligen, föreskrivas, att viss del av bostaden skall utan ersättning upplåtas för krigsmaktens eller luftskyddets behov eller för annat allmänt ändamål.

8 §.

Är värnpliktig i behov av bidrag för att kunna behålla sin bostad under värnpliktstjänstgöringen och skulle bostadens avstående för honom medföra synnerlig olägenhet, må bostadsbidrag kunna tillerkännas honom enligt vad i 7 § stadgas, ändå att bidraget ej avser beredande av bostad åt familjemedlemmar, som där sägs.

9 §.

Bostadsbidrag må utgå till gäldande av utgifter för bostad, vilka förfalla från och med inställelsedagen, samt uppbäras, där ej Konungen annorlunda förordnar, till och med utgången av den månad, under vilken värnpliktstjänstgöringen upphört eller, om den värnpliktige avlidit, dödsfallet blivit kunnigt. Med avseende å rätten att åtnjuta bostadsbidrag skall i övrigt vad i 6 § stadgas beträffande familjepenning äga motsvarande tillämpning.

Om näringsbidrag.

10 §.

Konungen äger, där med hänsyn till inkallelens sannolika varaktighet så finnes lämpligt, förordna, att till värnpliktiga, vilka driva näring eller rörelse, må kunna utgå näringsbidrag till avlönande av arbetskraft, som anställts för verksamhetens upprätthållande, i enlighet med vad nedan i 11—14 §§ stadgas.

Näringsbidrag må, utom i fall, som i 13 § sägs, utgå allenast, därest den värnpliktige har familj och denna erhåller sitt uppehälle av näringen eller rörelsen. Sådant bidrag må ej heller beviljas, med mindre det måste antagas, att förutsättningar äro för handen för näringens eller rörelsens fortsatta drivande.

11 §.

Näringsbidrag utgår med högst så stort belopp som är oundgängligt för näringens eller rörelsens upprätthållande och må ej överstiga tvåhundra kronor i månaden. Är verksamhetens upprätthållande av särskild betydelse för det allmänna, må dock bidraget kunna utgöra högst trehundra kronor i månaden. Bidraget må i intet fall överstiga vad som utgår i avlöning till den person, för vars avlönande bidraget är avsett.

Näringsbidrag må ej avse avlönande av familjemedlem, som i 3 § a) eller b) sägs. Huruvida näringsbidrag må avse avlönande av annan närmare släkting till den värnpliktige, må bero av prövning i varje särskilt fall.

12 §.

Näringsbidrag må utgå tidigast från viss av Konungen bestämd dag. Där ej Konungen annorlunda förordnar, må bidraget åtnjutas till och med ut-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

gången av den månad, under vilken värnpliktstjänstgöringen upphört eller, om den värnpliktige avlidit, dödsfallet blivit kunnigt. Med avseende å rätten att åtnjuta näringsbidrag skall i övrigt vad i 6 § stadgas beträffande familjepening äga motsvarande tillämpning.

13 §.

Skulle upphörandet av näring eller rörelse, som den värnpliktige driver, för honom medföra synnerlig olägenhet eller vara ur det allmännas synpunkt till skada, må näringsbidrag kunna utgå i enlighet med vad ovan stadgas, ändå att den värnpliktige icke har familj.

14 §.

Den som uppbär näringsbidrag äger ej åtnjuta annat slag av familjebidrag. Vid valet mellan de bidragsformer, som kunna ifrågakomma, skall, om förutsättningar för beviljande av näringsbidrag äro för handen, denna form av bidrag äga företräde.

Om sjukbidrag.

15 §.

Prövas i anledning av familjemedlems sjukdom behov av bidrag vara för handen för bestridande av kostnader för erforderlig läkare- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt, må sjukbidrag, med iakttagande av vad i 14 § stadgas, kunna tillerkännas den värnpliktige med högst det belopp, vartill dessa kostnader uppgå. Med avseende å rätten att åtnjuta sådant bidrag skall vad i 6 § är stadgat beträffande familjepening äga motsvarande tillämpning.

Om skyldighet att söka arbete.

16 §.

När skäl därtill äro, må Konungen såsom villkor för erhållande av familjebidrag eller annan del av familjebidrag än familjepeningens grundbelopp stadga skyldighet för familjemedlemmarna att i enlighet med de föreskrifter Konungen utfärdar hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete i den mån sådant erbjudes. Har sådan skyldighet stadgats, gäller, att familjepening eller den del därav stadgandet avser eller sjukbidrag ej må utgå för familjemedlem, som

När skäl därtill äro, må Konungen såsom villkor för erhållande av familjebidrag eller annan del därav än den, som enligt 5 § första stycket utgår utan behovsprövning, stadga skyldighet för familjemedlemmarna att i enlighet med de föreskrifter Konungen utfärdar hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete i den mån sådant erbjudes. Har sådan skyldighet stadgats, gäller, att familjepening eller den del därav stadgandet avser eller sjukbidrag ej må utgå för familje-

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

underlåter att fullgöra skyldigheten, samt att bostads- eller näringsbidrag ej må utgå, med mindre sagda skyldighet fullgöres av varje familjemedlem, vilken är inhyst i den värnpliktiges bostad eller eljest genom hans försorg beredes bostad.

medlem, som underlåter att fullgöra skyldigheten, samt att bostads- eller näringsbidrag ej må utgå, med mindre sagda skyldighet fullgöres av varje familjemedlem, vilken är inhyst i den värnpliktiges bostad eller eljest genom hans försorg beredes bostad.

Skyldighet, som avses i första stycket, skall icke avse familjemedlem, som är oförmögen till arbete eller innehar arbete, varigenom han erhåller full sysselsättning. Såsom sådant arbete skall anses vård om minderåriga eller sjuka familjemedlemmar samt pågående utbildning, vilken icke skäligen bör avbrytas.

Om vad som förstås med lämpligt arbete gäller vad därom stadgas i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

Om familjebidragens bestridande m. m.

17 §.

Skyldigheten att utbetala familjebidrag åligger kommun, varest den värnpliktige å inställelsedagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat förrättas, ägt där mantalsskrivas. Var den värnpliktige nämnda dag bosatt utom riket, ankommer det på Stockholms stad att verkställa utbetalningen.

Har den värnpliktige efter inställelsedagen flyttat från en kommun inom riket till annan eller från utrikes ort till annan kommun inom riket än Stockholm, skall skyldigheten att utbetala familjebidrag övergå å inflyttningskommunen från och med kalendermånaden näst efter den, under vilken flyttningen där anmäldes av utflyttningskommunen (Stockholms stad) eller, om familjebidrag ej förut åtnjutits, från och med den dag, då ansökan om sådant bidrag gjordes i inflyttningskommunen.

18 §.

Kommun, varest familjemedlem vistas, vare, ändå att betalningsskyldighet enligt 17 § icke åligger kommunen, pliktig att förskjuta familjepening och sjukbidrag, vartill familjemedlemmen finnes berättigad, såvida icke sökanden annorstädes tillerkänts familjebidrag eller annan kommun medgivit betalningsskyldighet med avseende å sådant bidrag åt sökanden.

Har i följd av stadgandet i 17 § andra stycket skyldigheten att utbetala familjebidrag övergått från en kommun till annan, åligger det likväl utflyttningskommunen (Stockholms stad) att förskjuta bidraget, till dess meddelande erhållits från inflyttningskommunen, att familjebidrag där fastställts, eller ock upplysning vunnits, att vederbörande familjemedlem oaktat honom meddelat föreläggande underlåtit att där göra ansökan om familjebidrag.

Vad kommun enligt första eller andra stycket förskjutit må sökas åter av den kommun, som betalningsskyldigheten enligt 17 § åligger. Sådant anspråk

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

prövas i händelse av tvist av länsstyrelsen i det län, varest den kommun är belägen, mot vilken anspråket riktas. Är sådan talan rörande viss värnpliktig beroende på länsstyrelses eller högre myndighets prövning, må talan rörande samme värnpliktige ej väckas hos annan myndighet.

19 §.

Kommun, som enligt 17 § utgivit familjebidrag, äger av staten återfå så stort belopp, som motsvarar vad kommunen utgivit av familjepennningens grundbelopp samt fyra femtedelar av vad kommunen därutöver utbetalt; dock att vad Stockholms stad på grund av stadgandet i 17 § första stycket andra punkten utgivit skall i sin helhet återgäldas av staten. Beloppet av vad kommun sålunda äger återfå fastställas av länsstyrelsen.

Kommun, som enligt 17 § utgivit familjebidrag, äger av staten helt återfå ett belopp motsvarande av familjepennning vad kommunen enligt 5 § första stycket utgivit utan behovsprövning och av näringsbidrag vad kommunen enligt sistnämnda stadgande skulle hava utgivit utan behovsprövning, därest bidraget utgjorts av familjepennning. Därjämte äger kommunen av staten erhålla gottgörelse för nio tiondelar av den del av familjebidraget, som icke i sin helhet ersättes av statsmedel; dock att vad Stockholms stad på grund av stadgandet i 17 § första stycket andra punkten utgivit skall i sin helhet återgäldas av staten. Beloppet av vad kommun sålunda äger återfå fastställas av länsstyrelsen.

Då särskilda skäl därtill föranleda, må Konungen medgiva högre statsbidrag, än i första stycket sägs.

20 §.

Kommun är berättigad att av statsverket erhålla förskott å statsbidraget enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar.

21 §.

Konungen förordnar viss myndighet att öva tillsyn å denna förordnings tillämpning (tillsynsmyndigheten).

I denna förordning avsedda ärenden skola å kommuns vägnar handläggas av en familjebidragsnämnd. Kommun må antingen inrätta särskild dylik nämnd eller ock uppdraga åt annan kommunal myndighet än fattigvårdsstyrelsen att vara familjebidragsnämnd.

Särskild familjebidragsnämnd utses av dem, som i allmänhet utöva kommunens beslutanderätt, samt består av tre eller fem ledamöter. Jämte ledamöterna utses suppleanter till lika antal. Därvid bestämmas tillika, i vilken ordning suppleanterna skola inkallas. Vid val av ledamöter och suppleanter

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

skall tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden. Med avseende å valbarhet, rätt att avsäga sig uppdraget, tjänstgöringstid, fyllnadsval, val av ordförande och vice ordförande, ordningen för besluts fattande samt förande av protokoll skall i fråga om särskild familjebidragsnämnd i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat angående byggnadsnämnd.

22 §.

Rätt till familjebidrag enligt denna förordning kan icke överlåtas och må förty ej för gäld tagas i mät.

Familjebidrag må ej hänföras till fattigvård eller eljest återkrävas av den värnpliktige.

Om underställning och besvär.

23 §.

När skäl därtill äro, må Konungen föreskriva, att familjebidragsnämnds beslut, varigenom näringsbidrag beviljats, skall för att bliva gällande underställas länsstyrelsens prövning.

Har familjebidragsnämnd med stöd av 16 § förklarat familjemedlem förlustig rätten till familjebidrag, skall beslutet ofördröjligen underställas tillsynsmyndighetens prövning; emellertid skall nämndens beslut lända till efterrättelse, till dess tillsynsmyndigheten annorlunda förordnar.

24 §.

Är någon missnöjd med familjebidragsnämnds beslut rörande tillämpningen av denna förordning, må han söka ändring däri, då fråga är om tillämpning av 16 §, hos tillsynsmyndigheten och eljest hos länsstyrelsen. Klagan föres genom besvär, vilka skola hava inkommit till länsstyrelsen inom trettio dagar efter det klaganden erhöi del av beslutet. Skola besvären prövas av tillsynsmyndigheten, åligger det länsstyrelsen att till denna insända besvären.

Mot tillsynsmyndighetens beslut må talan icke föras.

25 §.

Över länsstyrelses beslut i ärende, som dit fullföljts enligt 24 § eller eljest rör tillämpningen av denna förordning, må klagan föras hos kammarrätten genom besvär, vilka skola hava inkommit till den länsstyrelse, som meddelat beslutet, inom tid, som i 24 § sägs; och åligger det länsstyrelsen att jämte eget yttrande insända besvären till kammarrätten.

Mot kammarrättens beslut må talan icke föras.

Ansvarsbestämmelser m. m.

26 §.

Har någon till stöd för ansökan om familjebidrag mot bättre vetande eller av grov vårdslöshet lämnat oriktig uppgift, eller från mer än en kommun upp-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

burit belopp, beträffande vilka han insett eller bort inse, att beloppen avsågo samma slag av bidrag, eller ock åsidosatt bestämmelse, som meddelats enligt 30 § eller med stöd av dylik bestämmelse given föreskrift; straffes med dagsböter eller fängelse.

Böter tillfalla kronan.

27 §.

Beslutar familjebidragsnämnd nedsättning av familjebidrag, som i följd av förhållande varom i 26 § sägs bestämts till för högt belopp, må bestämmelse tillika meddelas om avräkning å familjebidrag, som därefter utbetalas, av vad som utgått för mycket.

28 §.

Åsidosätter familjebidragsnämnd vid fullgörandet av sitt uppdrag i denna förordning eller eljest meddelade bestämmelser, må tillsynsmyndigheten kunna besluta, att statsbidrag icke vidare eller i minskad omfattning skall utgå.

Särskilda bestämmelser.

29 §.

Bestämmelserna om familjebidrag åt värnpliktiga skola äga motsvarande tillämpning å annan personal vid krigsmakten, som avlönas enligt de för värnpliktiga gällande grunder.

30 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna förordning samt därjämte uppdraga åt tillsynsmyndigheten att i särskilda hänseenden utfärda sådana bestämmelser ävensom anvisningar rörande förordningens tillämpning.

Om ikraftträdandet av denna förordning och vad med avseende därå skall iakttas meddelar Konungen erforderliga bestämmelser.

B. att motionerna I: 148 och 152 samt II: 206, 213 och 214, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan under A. hemställt eller vad utskottet i sin motivering anført, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; ävensom

C. att motionerna I: 150, 153 och 161 samt II: 207 och 208 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 april 1940.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Norman, Linder**), *Löfvander, Roos, Wistrand, Sten, Ekströmer* och *Nils Elowsson*;

från a n d r a kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Hage, Olovson* i Västerås, *Molander, Sandström* och *Gardell*, fröken *Ebon Andersson* samt fru *Elsa Johansson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av fru *Elsa Johansson*;

2) av herrar *Linder* och *Wistrand* samt fröken *Ebon Andersson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i dess helhet;

3) av herr *Ekströmer*, vilken ansett,

a) att utskottet bort, med tillstyrkande av motionen I: 161, föreslå, att orden »än fattigvårdsstyrelsen» skola utgå ur 21 § *andra stycket*, som sålunda skulle få följande lydelse:

I denna förordning avsedda ärenden skola å kommuns vägnar handläggas av en familjebidragsnämnd. Kommun må antingen inrätta särskild dylik nämnd eller ock uppdraga åt annan kommunal myndighet att vara familjebidragsnämnd.

b) att utskottet i övrigt bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag;

4) av herr *Sandström*, som ansett, att utskottet av statsfinansiella skäl bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, att visst grundbelopp av familjepenningen må utgå utan behovsprövning, men att familjepenning i övrigt må utbetalas allenast i den mån behov därav skäligen kan antagas föreligga, och på grund därav yrkat, att utskottet bort i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition föreslå följande lydelse av 5 § *första stycket*:

»Av familjepenningen utgår för de i 3 § a) avsedda familjemedlemmarna visst grundbelopp utan behovsprövning. Grundbelopp utgör för hustru en krona och för varje barn eller adoptivbarn under sexton år 40 öre.»;

5) av herrar *Löfvander* och *Gardell*, vilka anført:

Med erinran om att bostadsbidragets storlek enligt utskottets mening skall särskilt prövas och att genom nämnda bidrag rådande åtskillnader i levnads-kostnader väsentligt kunna utjämnas, anse vi, att dyrortsgruppering vid utbetalning av krigsfamiljebidrag ej bör ifrågakomma.

På grund härav påyrkas i anslutning till socialstyrelsens förslag, att 4 § erhåller följande lydelse:

4 §.

Familjepenning utgår, med iakttagande av vad i 14 § stadgas, för tryggande av familjens uppehälle med högst följande belopp för dag:

- 1) För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem kronor 2:—
- 2) För annan familjemedlem *över* 16 år än som avses i punkt 1 » 1:50
- 3) För annan familjemedlem *under* 16 år än som avses i punkt 1 » 1:—

6) av herrar *Hage, Olovson* i Västerås och *Molander*, vilka inom utskottet hemställt, att utskottet måtte tillstyrka

dels det i motionen II: 213 i anslutning till 4 § framförda yrkandet om någon höjning av familjebidraget,

dels ock det i motionen II: 208 framförda yrkandet, att riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag om en 16 § av innebörd, att familjemedlem skulle kunna förpliktas att hos arbetsförmedling anmäla sig för sökande av arbete och mottaga sådant arbete.